

Poniżej wydrukowane prace są uaktualnionymi polskimi referatami opracowanymi na Konferencję w Portimao (Algarve, Portugalia), zorganizowaną w dniach 11–14 września 2003 r. na temat: „Oszustwo informatyczne”, w ramach Programu Unii Europejskiej Grotius II Penal, w którym z ramienia Polski uczestniczył Instytut Nauk Prawnych PAN. Referaty opracowane zostały przez jego pracowników oraz osoby zaproszone do współpracy spoza Instytutu. Bliżej o udziale INP PAN w Programie zob. Barbara Kunicka-Michalska (koordynator Programu w Polsce): Informacja o udziale Instytutu Nauk Prawnych PAN w Programie Grotius II Penal, w książce: Juan Carlos Ferre Olive, Enzo Musco, Jorge Almeida Cabral, Barbara Kunicka-Michalska i in., *Korupcja w sektorze prywatnym, Corrupción en el sector privado. Corruzione nel settore privato. Corrupção no sector privado*. Program Grotius II Penal. Materiały z Konferencji w Krakowie (10–13 lipca 2003 r.). Redaktor naukowy Juan Carlos Ferre Olive, Instytut Nauk Prawnych PAN, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2004.

ANDRZEJ ADAMSKI

HARMONIZACJA PRAWA KARNEGO PAŃSTW UNII EUROPEJSKIEJ W DZIEDZINIE PRZESTĘPSTW ZWIĄZANYCH Z KARTAMI PŁATNICZYMI

Strategicznym celem współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych państw Unii Europejskiej jest przekształcenie obszaru Unii w „przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości” (art. 29 TUE). Urzeczywistnieniu tej wizji politycznej służyć ma (m.in.) harmonizacja przepisów prawa karnego państw członkowskich, której głównym narzędziem prawnym od wejścia w życie Traktatu Amsterdamskiego (1999 r.) są decyzje ramowe (art. 34 (2) (b) TUE)¹. W sferze prawa karnego materialnego stanowią one instrument kształtowania wspólnych standardów karalności określonych kategorii zachowań i są wiążące dla państw członkowskich, które w przewidzianym terminie powinny dostosować do nich prawo krajowe w sposób zapewniający realizację celów decyzji ramowych. W latach 1999–2005 Komisja Europejska przyjęła ponad trzydzieści decyzji ramowych², wśród nich Decyzję ramową Rady z 28 maja 2001 r.

¹ Szerzej na ten temat M. Szwarc, *Decyzje ramowe jako instrument harmonizacji prawa karnego w UE*, „Państwo i Prawo” 2005, nr 7.

² Wspólne standardy karalności szczególnie groźnych przestępstw o charakterze transgranicznym określają: Decyzja ramowa z 29 maja 2000 r. w sprawie zwiększenia ochrony poprzez sankcje karne oraz inne rodzaje kar za podrabianie pieniędzy w związku z wprowadzeniem euro (Dz.Urz. WE L 140 z 14 czerwca 2000 r.); Decyzja ramowa z 6 grudnia 2001 r. zmieniająca Decyzję ramową 2000/383/

w sprawie zwalczania oszustw i fałszerstw związanych z bezgotówkowymi środkami płatniczymi³. Jest to jeden z najwcześniej wynegocjowanych przez Radę Ministrów Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych (*JHA Council*) instrumentów harmonizacji prawa karnego państw członkowskich UE, który ma zapewnić lepszą współpracę organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości państw członkowskich w dziedzinie zwalczania przestępczości związanej z bezgotówkowym obrotem pieniężnym oraz wzmocnić ochronę prawną posiadaczy i wydawców kart płatniczych na obszarze Unii Europejskiej przed nadużyciami⁴.

Niniejsze opracowanie zawiera krótką charakterystykę Decyzji ramowej 2001/413/WSiSW oraz przedstawia jej wpływ na zakres harmonizacji ustawodawstwa karnego państw członkowskich Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem polskiego prawa karnego. W tym drugim wypadku – w nawiązaniu do wcześniej formułowanych prognoz i postulatów dotyczących dostosowania ustawodawstwa polskiego do unijnych standardów normatywnych w dziedzinie prawnokamej ochrony elektronicznych instrumentów płatniczych⁵. Tak więc, oprócz intencji komparatystycznej, celem analizy jest też ocena efektywności

WSiSW w sprawie zwiększenia ochrony poprzez sankcje karne i inne rodzaje kar za podrabianie pieniędzy w związku z wprowadzeniem euro (Dz.Urz. WE L 329 z 14 grudnia 2001 r.); Decyzja ramowa z 26 czerwca 2001 r. w sprawie prania pieniędzy, identyfikacji, wykrywania, zamrażania, zajmowania i konfiskaty narzędzi i zysków z przestępstwa (Dz.Urz. WE L 182 z 6 grudnia 2001 r.); Decyzja ramowa z 28 maja 2001 r. w sprawie zwalczania oszustw i fałszerstw związanych z bezgotówkowymi środkami płatniczymi (Dz.Urz. WE L 149 z 2 czerwca 2001 r.); Decyzja ramowa 2002/475/JHA z 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu (Dz.Urz. WE L 164/3 z 13 czerwca 2002 r.); Decyzja ramowa z 23 stycznia 2003 r. w sprawie ochrony środowiska środkami prawa karnego (Dz.Urz. WE L 29/55 z 5 lutego 2003 r.); Decyzja ramowa 2002/629/WSiSW z 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi (Dz.Urz. WE L 203 z 1 sierpnia 2002 r.); Decyzja ramowa 2002/946/WSiSW z 28 listopada 2002 r. w sprawie wzmocnienia systemu karnego w celu zapobiegania ułatwianiu nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu (Dz.Urz. WE L 328 z 5 grudnia 2002 r.); Decyzja ramowa 2004/757/WSiSW z 25 października 2004 r. ustanawiająca minimalne przepisy dotyczące znamion przestępstw i kar w dziedzinie nielegalnego handlu narkotykami (Dz.Urz. WE L 335 z 11 listopada 2004 r.); Propozycja Decyzji ramowej w sprawie ataków na systemy informacyjne, przedstawiona Komisji 19 kwietnia 2002 r. (Dz.Urz. WE C 203 E z 27 sierpnia 2002 r.), ostatecznie przyjęta 24 lutego 2005 r.; Propozycja Decyzji ramowej w sprawie zwalczania rasizmu i ksenofobii, przedstawiona Komisji 29 listopada 2001 r. (Dz.Urz. WE C 75 E z 26 marca 2002 r.); Decyzja ramowa z 22 lipca 2003 r. w sprawie zwalczania korupcji w sektorze prywatnym (Dz.Urz. WE L 192 z 31 lipca 2003 r.); Decyzja ramowa z 22 grudnia 2003 r. w sprawie seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej (Dz.Urz. WE L 013 z 20 stycznia 2004 r.).

³ Council framework Decision of 28 May 2001 combating fraud and counterfeiting of non-cash means of payment, OJ L 149 z 2 czerwca 2001 r. Decyzja ramowa z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie zwalczania oszustw i fałszerstw związanych z bezgotówkowymi środkami płatniczymi (2001/413/WSiSW) <http://www.ms.gov.pl/ue/translation/32001F0413.doc>.

⁴ Dane na temat liczby oszustw związanych z kartami płatniczymi i rozmiarów spowodowanych nimi strat są w krajach Unii Europejskiej, z wyjątkiem Wielkiej Brytanii, trudno dostępne. Ogólnie odnotowuje się ich wzrost na poziomie ok. 15–20% rocznie – cyt. za: *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee, the European Central Bank and Europol. A new EU Action Plan 2004–2007 to prevent fraud on non-cash means of payment* Brussels, 20.10.2004 COM(2004) 679 final.

⁵ A. Adamski, *Nadużycia związane z kartami płatniczymi i ich karalność*, w: idem (red.), *Przestępczość gospodarcza z perspektywy Polski i Unii Europejskiej*. Materiały konferencji międzynarodowej (Mikołajki, 26–28 września 2002), Toruń 2003, s. 460–461 oraz <http://158.75T5.5/KPKiPK/publ/aadamski/refAAadamski.pdf>.

procesu harmonizacji prawa karnego państw Unii Europejskiej na przykładzie transpozycji do ich ustawodawstwa jednej z decyzji ramowych.

I. CHARAKTERYSTYKA DECYZJI RAMOWEJ 2001/413/WSISW

Decyzja ramowa z 28 maja 2001 r. w sprawie zwalczania oszustw i fałszerstw związanych z bezgotówkowymi środkami płatniczymi reguluje kilka zagadnień. Określa zakres penalizacji „poziomej” nadużyć związanych z instrumentami płatniczymi (art. 2–5). Zawiera ogólną klauzulę dotyczącą penalizacji „pionowej” tego rodzaju czynów, czyli kar (art. 6). Statuuje odpowiedzialność osób prawnych za niektóre rodzaje nadużyć (art. 7–8) i określa związane z tym sankcje (art. 8). Wyznacza zakres jurysdykcji państw członkowskich w sprawach o przestępstwa dotyczące bezgotówkowych środków płatniczych (art. 9). Przewiduje regulacje dotyczące ekstradycji i pomocy wzajemnej w sprawach tych przestępstw (art. 9–12). Wreszcie zobowiązuje państwa członkowskie do dostosowania własnego ustawodawstwa do postanowień Decyzji w terminie do dnia 2 czerwca 2003 r. i zapowiada ocenę poczynąń dostosowawczych państw członkowskich w tym zakresie przez Komisję Europejską w formie sprawozdania (art. 14).

1. Zakres kryminalizacji

Decyzja przewiduje obszerny katalog naruszeń prawa, które w wyniku implementacji jej postanowień przez państwa członkowskie powinny stać się przestępstwami na obszarze Unii Europejskiej i Gibraltaru⁶.

Podstawową kategorię stanowią przestępstwa, których przedmiotem wykonawczym jest instrument płatniczy⁷. Są to następujące czyny zabronione:

- kradzież lub inne bezprawne przywłaszczenie instrumentu płatniczego,
- podrobienie lub przerobienie instrumentu płatniczego w celu posłużenia się nim do dokonania oszustwa,
- otrzymanie, uzyskanie, posiadanie, przewóz, sprzedaż lub przekazanie innej osobie nielegalnie uzyskanego instrumentu płatniczego, oraz
- użycie skradzionego, przywłaszczonego lub sfalszowanego instrumentu płatniczego w celu dokonania oszustwa.

Druga grupa przestępstw związanych z bezgotówkowymi środkami płatniczymi obejmuje nadużycia popełniane z wykorzystaniem systemów komputerowych, w tym bankomatów. Istotę tych czynów zdefiniowano w art. 3 jako dokonanie lub powodowanie w następstwie transferu pieniędzy lub wartości pieniężnych szkody

⁶ Art. 13 decyzji ramowej.

⁷ Definicja instrumentu płatniczego, zgodnie z art. 1 decyzji ramowej, obejmuje wszelkie inne niż konwencjonalne środki płatnicze (banknoty i monety) instrumenty mające postać przedmiotów materialnych, które ze względu na swoje właściwości umożliwiają ich posiadaczom dokonywanie transferów pieniędzy lub wartości pieniężnych, m.in. karty kredytowe, karty euroczekowe oraz inne karty wydawane przez instytucje finansowe, чеки podróżne, чеки, euroчеки, inne чеки i weksle, które są zabezpieczone przed podrobieniem i wykorzystaniem w celach przestępczych, przez swój wzór, kodowanie lub podpis.

majątkowej innej osobie, w zamiarze przysporzenia bezprawnej korzyści majątkowej sprawcy przestępstwa lub osobie trzeciej. Podejmowane w tym celu przez sprawcę czynności wykonawcze określono alternatywnie jako: a) nieuprawnioną ingerencję w dane (wprowadzenie, zmiana, usunięcie lub zablokowanie danych, w szczególności spełniających funkcje identyfikacyjne), b) bezprawną ingerencję w funkcjonowanie programu lub systemu komputerowego.

Decyzja ramowa przewiduje też (art. 4) szeroki zakres penalizacji czynności przygotowawczych. Zaliczono do nich tworzenie, otrzymywanie, uzyskiwanie, sprzedaż lub przekazywanie innej osobie albo posiadanie w celu przestępczym:

- narzędzi, przedmiotów, programów komputerowych lub innych środków specjalnie dostosowanych do dokonywania fałszerstw instrumentów płatniczych;
- programów komputerowych służących do popełniania przestępstw określonych w art. 3, a więc z wykorzystaniem systemów informatycznych.

Za standard normatywny uznano karalność usiłowania i podżegania do większości wyżej wymienionych typów przestępstw, łącznie z karalnością podżegania do czynności przygotowawczych określonych w art. 4.

2. Kary

Decyzje ramowe mają służyć urzeczywistnianiu idei sprawiedliwości, a więc względnie jednolitego traktowania sprawców tych samych przestępstw przez wymiar sprawiedliwości państw członkowskich⁸. Przedmiotem harmonizacji prawa karnego państw Unii są w związku z tym zarówno znamiona czynów zabronionych, jak i kary przewidziane za ich popełnienie (art. 31 ust. 1 lit. e TUE). Omawiana decyzja ramowa posługuje się w tym względzie ogólną formułą, która zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia „skutecznych, proporcjonalnych i zniechęcających” sankcji karnych za przewidziane w niej przestępstwa. Jednocześnie wskazuje, by co najmniej w przypadkach poważnych były to kary pozbawienia wolności z prawem do ekstradycji. Spełnienie tego ostatniego warunku oznacza zagrożenie karą pozbawienia wolności w wysokości co najmniej roku.

3. Odpowiedzialność osób prawnych

Zasada stosowania „skutecznych, proporcjonalnych i zniechęcających sankcji” nie dotyczy wyłącznie sprawców przestępstw będących osobami fizycznymi, lecz także osób prawnych. Decyzja ramowa przewiduje odpowiedzialność osób prawnych za wszystkie określone w niej przestępstwa z wyjątkiem kradzieży i bezprawnego przywłaszczenia instrumentu płatniczego. Przedmiotowym wa-

⁸ Zob. Commission of the European Communities, *Green paper on the approximation, mutual recognition and enforcement of criminal sanctions in the European Union*, Brussels, 30 kwietnia 2004 r. COM (2004) 334 final. Por. też E. Zielińska, *Harmonizacja sankcji karnych w Unii Europejskiej*, w: J. Giezek (red.), *Przestępstwo – kara – polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa*. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Tomasza Kaczmarka, Kraków 2006, s. 707–711.

runkiem odpowiedzialności osoby prawnej jest popełnienie przestępstwa na jej korzyść przez osobę fizyczną, działającą indywidualnie albo jako część organu osoby prawnej, pełniącą w niej funkcje kierownicze albo mającą prawo do reprezentowania lub podejmowania w imieniu osoby prawnej decyzji albo sprawowania w jej ramach kontroli. Ponadto decyzja ramowa zobowiązuje państwa członkowskie do uznania za podstawę odpowiedzialności osób prawnych brak nadzoru lub kontroli ze strony wyżej wymienionych osób, gdy umożliwiło to popełnienie przestępstwa związanego z instrumentami płatniczymi przez osobę im podległą. Tak szeroki zakres odpowiedzialności osób prawnych za przestępstwa związane z instrumentami płatniczymi zdaje się uzasadniać okoliczność, że w praktyce często dochodzi do popełniania tych przestępstw przez osoby reprezentujące akceptantów kart płatniczych.

W katalogu sankcji stosowanych wobec osób prawnych oprócz grzywny wymienia się: a) cofnięcie upoważnienia do przyjmowania korzyści lub pomocy publicznej; b) czasowy lub stały zakaz wykonywania działalności handlowej; c) objęcie nadzorem sądowym; d) sądowy nakaz likwidacji. Przyjmuje się przy tym zasadę niezależnej odpowiedzialności osoby prawnej od odpowiedzialności osób fizycznych będących sprawcami, podżegaczami lub pomocnikami w popełnianiu przestępstw określonych w art. 2 lit. b), c) i d) oraz art. 3 i 4.

II. WPŁYW DECYZJI RAMOWEJ 2001/413/WSISW NA USTAWODAWSTWO KARNE PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

Decyzje ramowe powinny być implementowane w przewidzianym terminie, co w omawianym przypadku wymagało od państw członkowskich uchwalenia i wprowadzenia w życie niezbędnych w tym celu przepisów prawnych do dnia 2 czerwca 2003. Tylko pięć państw (Francja, Irlandia, Niemcy, Włochy i Zjednoczone Królestwo) spośród dawnej „piętnastki” warunek ten spełniło, wprowadzając w przewidzianym terminie środki prawne niezbędne do zharmonizowania własnego ustawodawstwa z decyzją ramową⁹. Dwa państwa członkowskie (Finlandia, Austria) uczyniły to po terminie. Belgia oświadczyła, że jej ustawodawstwo karne jest zgodne z postanowieniami decyzji ramowej i nie wymaga zmian związanych z jej transpozycją. Grecja i Luksemburg poinformowały Komisję, że prace nad dostosowaniem ich ustawodawstwa zostaną zakończone w 2003 r. (co jednak nie nastąpiło). Dania i Portugalia w ogóle nie odpowiedziały Komisji, mimo ciążącego na państwach członkowskich obowiązku przekazania Sekretariatowi Generalnemu Rady oraz Komisji treści przepisów stanowiących efekt transpozycji decyzji ramowej do ustawodawstwa wewnętrznego w przewidzianym do tego terminie.

W rezultacie opublikowane w 2004 r. sprawozdanie Komisji Europejskiej, które zawiera ocenę stopnia dostosowania prawa karnego państw członkowskich do postanowień omawianej decyzji ramowej, dotyczy dziewięciu państw (Finlandia,

⁹ Commission of the European Communities, *The Report from the Commission based on Article 14 of the Council Framework Decision of 28 May 2001 combating fraud and counterfeiting of non-cash means of payment* {SEC(2004) 532} Brussels, 30 kwietnia 2004 r. COM(2004) 346 final.

Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Niemcy, Szwecja, Włochy i Zjednoczone Królestwo)¹⁰. Sprawozdanie uzupełniające, ogłoszone przez Komisję w lutym 2006 r., ocenia sytuację prawną w kolejnych trzynastu państwach – siedmiu zaliczanych do „starych” członków Unii (Austria, Belgia, Dania, Grecja, Holandia, Luksemburg i Portugalia) i sześciu „nowych” (Cypr, Czechy, Litwa, Łotwa, Polska i Słowacja)¹¹. Niniejsze opracowanie oprócz analizy obu wyżej wspomnianych sprawozdań opiera się na dostępnej literaturze przedmiotu i szczegółowo przedstawia niektóre zmiany, jakie w związku z implementacją decyzji ramowej nastąpiły w prawie karnym Austrii, Danii, Finlandii i Łotwy.

1. Zakres kryminalizacji nadużyć związanych z kartami płatniczymi w krajach członkowskich Unii Europejskiej

1.1. Kradzież lub inne bezprawne przywłaszczenie (art. 2a)

Statystyki i badania kryminologiczne wskazują, że poważnym źródłem strat emitentów kart płatniczych są oszustwa i wyłudzenia popełniane przy użyciu kart, które ich posiadacze utracili w wyniku przestępstwa, najczęściej kradzieży, włamania, rozboju i przywłaszczenia¹².

Klasyczny schemat oszustwa związanego z plastikowym pieniądzem składa się zazwyczaj z kilku etapów. Sprawca przestępstwa, aby osiągnąć swój cel, musi najpierw wejść w posiadanie cudzej karty lub stworzyć jej duplikat, a następnie wyłudzić z jej pomocą towar lub pieniądze¹³. W związku z tym pięć najczęściej wyróżnianych w literaturze przedmiotu postaci nadużyć popełnianych z wykorzystaniem kart płatniczych stanowią transakcje dokonywane za pomocą kart:

- 1) skradzionych ich posiadaczom lub przez nich zgubionych,
- 2) uzyskanych podstępem od wydawcy na podstawie wniosku zawierającego fałszywe dane,
- 3) przechwyconych podczas przesyłania pocztą użytkownikowi,
- 4) sfalszowanych, oraz

¹⁰ Commission Staff Working Paper, *Annex II to The Report from the Commission based on Article 14 of the Council Framework Decision of 28 May 2001 combating fraud and counterfeiting of non cash means of payment* {COM(2004) 346 final} Brussels, 30 kwietnia 2004 r. COM(2004) 346 final.

¹¹ Komisja Wspólnot Europejskich, *Sprawozdanie Komisji. Drugie sprawozdanie oparte na art. 14 decyzji ramowej Rady z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie zwalczania fałszowania i oszustw związanych z bezgotówkowymi środkami płatniczymi* {SEC (2006)188} Bruksela, 20 lutego 2006 r. COM (2006) 65 wersja ostateczna. W sprawozdaniu zabrakło odpowiedzi czterech nowych państw członkowskich: Estonii, Malty, Słowenii i Węgier.

¹² Por. M. Levi, *The Prevention of Plastic and Cheque Fraud: A briefing paper, Prepared for Home Office Research, Development and Statistics Directorate*, <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/prgpdfs/ah467.pdf>; A. Adamski, *Zapobieganie przestępstwom z wykorzystaniem kart płatniczych – analiza problemu na tle porównawczym*, w: *Przestępstwa z wykorzystaniem kart płatniczych*, Materiały konferencji naukowej, Szczytno 2001; We Francji w latach 2002–2004 straty związane z utratą karty stanowiły blisko 50% ogólnej wartości szkód spowodowanych przestępstwami z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych – szacowano je na ok. 37 mln euro (Banque de France, *Fraud Statistics for 2004, Observatory of Payment Card Security Report*, 2004, s. 17–18).

¹³ M. Levi, *Plastic fraud in Europe: The debate on standards, confidence building, losses and costs*, Paper presented at EC Conference, listopad 2000.

5) transakcje z wykorzystaniem numerów kart w celu wyłudzenia towarów lub usług zamawianych na odległość¹⁴.

Kryminalizacja kradzieży lub innej formy bezprawnego przywłaszczenia karty płatniczej może zatem spełniać funkcje prewencyjne, przyczyniając się do ograniczania kosztów przestępczości związanej z kartami płatniczymi. Ustawodawstwo karne państw członkowskich Unii Europejskiej na ogół realizuje ten postulat. W większości państw kradzież lub przywłaszczenie karty płatniczej wypełnia znamiona typu podstawowego przestępstwa kradzieży lub przywłaszczenia, niekiedy traktowanego jako przypadek mniejszej wagi (*petty theft*)¹⁵. W zależności od sposobu działania sprawcy, np. stosującego przemoc, może być również uznane za kwalifikowaną formę kradzieży, a więc rozbój albo kradzież z włamaniem¹⁶. Wyjątkowy charakter mają regulacje prawne tych państw, w których kradzież karty płatniczej (Czechy¹⁷, Łotwa¹⁸) bądź karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z bankomatu (Polska¹⁹) stanowi odrębną odmianę przestępstwa kradzieży. Tego rodzaju kazuistyka ma w przypadku polskiej regulacji karnej pewne mankamenty. Może bowiem powodować problemy związane z kwalifikacją prawną kradzieży niektórych rodzajów kart (np. niemających funkcji bankomatowych) albo przypadków przywłaszczenia karty płatniczej, skoro przepis szczególny penalizuje wyłącznie kradzież karty²⁰.

1.2. Fałszerstwo instrumentu płatniczego w celu dokonania oszustwa (art. 2b)

Wprowadzenie do ustawodawstwa karnego krajów członkowskich Unii Europejskiej przepisów bezpośrednio penalizujących fałszerstwa kart płatniczych było jednym z celów decyzji ramowej. W komentarzu do decyzji negatywnie oceniono dotychczasowy stan regulacji prawnej w tej dziedzinie, który „zmuszał kraje członkowskie do stosowania przepisów odnoszących się do tradycyjnych przestępstw związanych z dokumentami, na ogół nieadekwatnych do inkryminowania przestępstw związanych z nowymi technologiami”²¹. Okazuje się jednak, że decyzja ramowa miała relatywnie niewielki wpływ na zmianę tego stanu

¹⁴ M. Levi, *Organising plastic fraud: Enterprise criminals and the side-stepping of fraud prevention*, „The Howard Journal of Criminal Justice” 1998, t. 34, nr 4.

¹⁵ Art. 203 portugalskiego k.k. – por. J.A. Cabral, *Computer fraud*, w: J.C.F. Olive, E. Musco, B. Kunicka-Michalska, J.A. Cabral and other Authors, *Penal Legislation in the Fight Against Financial Crimes, Fraud and Corruption, Computer Fraud and Internet Crimes*, Grotius II Penal Programme, Universidad de Salamanca Fundación General, Spain, Italy, Portugal and Poland, 2004, s. 191.

¹⁶ Dania (art. 276 i art. 278 k.k.), Francja (art. 311-1, 311-3 k.k.), Hiszpania art. 234, art. 237 i art. 252 k.k.), Holandia (art. 310 i 321), Niemcy (art. 242 i art. 246 k.k.), Szwecja (rozdz. 8, art. 1 i 3 k.k.).

¹⁷ Art. 249b k.k. Republiki Czecho.

¹⁸ Art. 193 ust. 2 k.k. Łotwy (*For a person who commits theft, destruction, damage or unlawful utilisation of financial instruments or means of payment of another person, the applicable sentence is deprivation of liberty for a term not exceeding ten years, with or without confiscation of property*).

¹⁹ Art. 278 § 5 k.k.

²⁰ Por. S. Łagodziński, *Kontrowersje wokół przywłaszczenia – art. 284 k.k.*, „Prokuratura i Prawo” 2001, nr 2, s. 72.

²¹ *Report on the proposal for a Council framework decision on combating fraud and counterfeiting of non-cash means of payment*. European Parliament. Committee on Citizens' Freedoms and Rights, Justice and Home Affairs, Final As-0107/200, 13 kwietnia 2000 r., s. 11.

rzeczy. Spośród dziewięciu państw członkowskich (Austria, Francja, Hiszpania, Irlandia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Włochy i Zjednoczone Królestwo), których ustawodawstwo przewiduje wyraźny zakaz fałszowania kart płatniczych²², cztery (Austria, Litwa, Łotwa i Niemcy) wprowadziły go w ramach implementacji decyzji ramowej. Zarazem tylko znowelizowane przepisy niemieckiego kodeksu karnego nie pozostawiają wątpliwości co do tego, że ochrona prawna przed fałszerstwami obejmuje wszelkie rodzaje kart płatniczych. Zakazy dotyczą bowiem kart kredytowych, debetowych, euroczekowych i bankomatowych²³. Nie jest to regułą w ustawodawstwie karnym innych państw członkowskich. We Francji, Hiszpanii, Irlandii i Zjednoczonym Królestwie zakaz fałszowania kart obowiązywał wcześniej, przed przyjęciem decyzji ramowej z 28 maja 2001 r., lecz dotyczył głównie kart kredytowych i w tej postaci został utrzymany²⁴. Z drugiej strony, fałszerstwo karty płatniczej niezależnie od jej rodzaju stanowi czyn zabroniony w Belgii, Danii, Szwecji i Holandii, w których fałszowanie kart płatniczych nie zostało uznane za odrębny typ przestępstwa i jest ścigane na podstawie przepisów o fałszerstwie dokumentów²⁵. Z kolei w Hiszpanii i Portugalii do przypadków fałszerstw kart płatniczych stosuje się przepisy o fałszerstwie pieniędzy²⁶. Również w Polsce brakuje wyraźnego unormowania kodeksowego w przedmiocie fałszerstwa kart płatniczych. W 2003 r. Sąd Najwyższy przesadził jednak tę kwestię w płaszczyźnie interpretacyjnej. Potwierdził wyrokiem stosowaną często przez organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości kwalifikację, wskazując na art. 310 § 1 k.k. – przepis penalizujący fałszowanie pieniędzy i „innych środków płatniczych”, jako podstawę oceny prawnej czynu polegającego na podrobieniu lub przerobieniu karty płatniczej²⁷.

1.3. Otrzymanie, uzyskanie, posiadanie, przewóz, sprzedaż lub przekazanie innej osobie nielegalnie uzyskanej karty płatniczej (art. 2c)

Ustawodawstwo karne sześciu państw członkowskich (Austria, Finlandia, Francja, Irlandia, Niemcy i Włochy) przewiduje karalność większości wymienionych czynności wykonawczych w odniesieniu do kart płatniczych uzyskanych w wyniku kradzieży, przywłaszczenia lub fałszerstwa. O penalizacji niektórych

²² Niekiedy tylko w zakresie podrabiania kart (Hiszpania).

²³ Stwierdza to wyraźnie art. 152a ust. 4 niemieckiego kodeksu karnego, który definiuje na użytek prawa karnego pojęcie karty płatniczej.

²⁴ Sytuacja prawna pod tym względem zmieniła się w Anglii i Walii na skutek włączenia kart debetowych do katalogu instrumentów płatniczych, jaki zawiera art. 5 the Forgery and Counterfeiting Act z 1981 r. (Annex Ia, s. 8–9).

²⁵ Annex IIa, s. 7–8; Annex IIb, s. 3–4.

²⁶ Izba Kasa Sądu Najwyższego Hiszpanii w wyroku z 28 czerwca 2002 r. uznała zmianę zapisu na ścieżce magnetycznej karty płatniczej za naruszenie dyspozycji art. 386 k.k. – przepisu penalizującego fałszerstwo pieniędzy, M.J. Vallejo, *Falsificación de tarjetas de credito o debito: La alteración de los datos contenidos en la banda magnetica constituye falsificación de moneda* (art. 386 CP) <http://criminet.ugr.es/recpc/jp04/recpc04-j10.pdf>.

²⁷ Postanowienie Sądu Najwyższego – Izba Kasa z dnia 7 października 2003 r. (VKK39/2003), OSNKW 2003, nr 11, poz. 101.

z wymienionych wyżej czynów można mówić w przypadku Czech²⁸, Danii²⁹, Łotwy³⁰ i Polski (niekaralność posiadania, otrzymania i przewozu kart skradzionych lub przywłaszczonych). Największe luki prawne, uniemożliwiające ściganie zachowań osób uczestniczących w obrocie nielegalnie uzyskanymi egzemplarzami kart płatniczych, wykazuje ustawodawstwo karne Hiszpanii, Holandii, Portugalii, Szwecji i Zjednoczonego Królestwa.

1.4. Posłużenie się skradzioną, przywłaszczoną lub sfalszowaną kartą płatniczą w celu dokonania oszustwa (art. 2d)

Dziesięć państw (Austria, Czechy, Finlandia, Francja, Irlandia, Litwa, Niemcy, Portugalia Włochy i Zjednoczone Królestwo) traktuje dokonanie oszustwa przy użyciu nielegalnie uzyskanej karty płatniczej jako samoistny typ przestępstwa. W Hiszpanii³¹, Holandii³², Polsce³³ i Szwecji³⁴ tego rodzaju czyn, w szczególności polegający na płaceniu za towary lub usługi za pomocą skradzionej, przywłaszczonej lub sfalszowanej karty, będzie oceniany jako tradycyjne oszustwo lub jego usiłowanie. Finlandia i Łotwa przyjęły szerszą formułę oszukańczego posłużenia się instrumentem płatniczym; zabronione pod groźbą kary jest posługiwanie się bezgotówkowym środkiem płatniczym bez zgody jego legalnego posiadacza³⁵.

1.5. Oszustwo komputerowe z wykorzystaniem instrumentów płatniczych (art. 3)

Ustawodawstwo Austrii, Belgii, Danii, Francji, Finlandii, Niemiec, Irlandii, Łotwy, Włoch, Hiszpanii i Zjednoczonego Królestwa przewiduje karalność przestępstw określonych w art. 3 decyzji ramowej. Niektóre z tych państw (Austria, Francja, Finlandia, Irlandia) dokonały w tym celu nowelizacji kodeksów karnych. Inne osiągają ten sam skutek dzięki szerokiej definicji oszustwa komputerowego (Hiszpania³⁶, Łotwa³⁷, Niemcy³⁸, Portugalia³⁹, Szwecja⁴⁰), która obejmuje niele-

²⁸ Art. 249b czeskiego k.k. penalizuje bezprawne posiadanie cudzej karty płatniczej.

²⁹ Głównie na podstawie przepisów o paserstwie (art. 290 duńskiego k.k.).

³⁰ Na podstawie art. 193 ust. 3 łotewskiego k.k., odpowiedzialności karnej podlega (m.in.) obrót sfalszowanymi kartami płatniczymi.

³¹ Art. 248 hiszpańskiego k.k.

³² Art. 310 lub 326 holenderskiego k.k.

³³ Art. 286 § 1 k.k.

³⁴ Rozdz. 9 art. 1 szwedzkiego k.k.

³⁵ Rozdz. 37 art. 8.1.1. fińskiego k.k.; art. 193 ust. 2 łotewskiego k.k.

³⁶ Art. 248 § 2 hiszpańskiego k.k.

³⁷ Przepis penalizujący oszustwo komputerowe (art. 1771 został wprowadzony do łotewskiego kodeksu karnego w 2005 r.).

³⁸ Art. 263a niemieckiego k.k.

³⁹ Art. 221 § 1 portugalskiego k.k.

⁴⁰ Rozdz. 9 art. 1 szwedzkiego k.k.: *A sentenced for fraud shall also be imposed on a person who, by delivering incorrect or incomplete information, or by making alterations to a programme or recording or by other means, unlawfully affects the result of automatic data processing or any other similar automatic process so that gain accrues to the offender and loss is entailed by any other person* (Law 1986:123).

galne oddziaływanie na funkcjonowanie programów lub systemów komputerowych przez wprowadzanie, modyfikowanie, usuwanie lub blokowanie danych. Podobne rozwiązanie przewiduje art. 287 polskiego kodeksu karnego – najbardziej adekwatna, jak się wydaje, podstawa prawna ścigania wyłudzeń pieniędzy z bankomatów⁴¹.

Kodeks kamy Finlandii reguluje bardzo szczególne zagadnienie, jakim jest odpowiedzialność karna legalnego posiadacza karty za „debetowanie własnego rachunku”. Osoba, która za pomocą własnej karty płatniczej przekracza limit uzgodnionego kredytu i powoduje przez to szkodę innej osobie, podlega karze grzywny lub pozbawienia wolności do lat dwóch. Może ona jednak uniknąć kary, jeśli niezwłocznie naprawi szkodę⁴².

1.6. Karalność czynności przygotowawczych (art. 4)

Ustawodawstwo większości państw, które przekazały informacje na temat transpozycji decyzji ramowej Komisji Europejskiej, przewiduje karalność czynności przygotowawczych do dokonywania fałszerstw instrumentów płatniczych. Artykuł 4 ust. 1 decyzji zalicza do nich tworzenie, otrzymywanie, uzyskiwanie, sprzedaż lub przekazywanie innej osobie albo posiadanie w celu przestępczym specjalnie w tym celu przystosowanych narzędzi, przedmiotów, programów komputerowych lub innych środków. Ustęp 2 tego artykułu dodatkowo wymienia programy komputerowe służące do popełniania przestępstw związanych z wykorzystaniem systemów informatycznych.

Zalecenia te zostały uwzględnione w ustawodawstwie kilku państw. Niemcy w celu implementacji art. 4 ust. 2 decyzji ramowej uzupełniły art. 263a k.k. (oszustwo komputerowe) o przepis (§ 3), który penalizuje tworzenie, przyjmowanie do użytku własnego lub użytku osób trzecich, oferowanie do sprzedaży lub przekazywanie innym osobom programów komputerowych służących do dokonywania oszustw komputerowych. Zakaz uzyskiwania, tworzenia, rozpowszechniania, używania i przechowywania danych, programów komputerowych oraz urządzeń służących do popełniania czynów niedozwolonych z wykorzystaniem instrumentów finansowych i środków płatniczych pojawił się w grudniu 2003 r. w ustawodawstwie karnym Łotwy⁴³. W Finlandii transpozycja art. 4 decyzji ramowej pociągnęła za sobą zmiany przepisów kodeksu karnego, które weszły w życie 1 lipca 2003 r. i polegały na wprowadzeniu karalności przygotowania oszustwa z wykorzystaniem instrumentów płatniczych (rozdz. 37 art. 11 k.k.).

Rozwiązanie jeszcze dalej idące niż to, jakie przewiduje art. 4 decyzji ramowej, przyjęto w Danii. Nowy przepis duńskiego kodeksu karnego (art. 301)⁴⁴ za-

⁴¹ A. Adamski, *Karalność nadużyć związanych z kartami płatniczymi w Polsce na tle standardów europejskich*, w: J. Kosiński (red.), *Przestępczość z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych*. III Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Szczytno 2003.

⁴² Rozdz. 37, art. 8 k.k. Finlandii.

⁴³ Art. 1931 łotewskiego k.k.

⁴⁴ Ustawa L 352 z 19 maja 2004 r. nowelizująca k.k. Danii.

kazuje pod groźbą kary pozbawienia wolności do 18 miesięcy wytwarzania, uzyskiwania, posiadania lub przekazywania danych identyfikujących instrumenty płatnicze należące do innej osoby albo wygenerowanych kart płatniczych w celu ich bezprawnego użycia. Kwalifikowaną postacią tego przestępstwa (kara pozbawienia wolności do lat 6) jest przekazywanie danych większej liczbie osób lub popełnienie czynu w innych obciążających okolicznościach, za które uznaje się podstępne pozyskiwanie numerów cudzych PIN-ów i danych z kart płatniczych za pomocą spreparowanych czytników kart w bankomatach. Wspomniane unormowanie umożliwia ściganie czynności przygotowawczych do fałszowania kart metodą „białego plastiku”, tj. tego typu czynności, które w Polsce mogą być kwalifikowane na podstawie art. 310 § 4 lub art. 269b k.k. Drugi ze wskazanych przepisów będzie miał zastosowanie w odniesieniu do przypadków tzw. *phishingu*, czyli uzyskiwania podstępem cudzych danych (numeru karty płatniczej i numeru PIN) warunkujących korzystanie z usług bankowości internetowej.

III. ZAGROŻENIE KARNE ZA PRZESTĘPSTWA ZWIĄZANE Z KARTAMI PŁATNICZYMI

Zgodnie z Traktatem Amsterdamskim, proces harmonizacji prawa karnego państw członkowskich Unii Europejskiej ma dotyczyć zarówno definicji czynów zabronionych, jak i sankcji karnych przewidzianych za ich popełnienie (art. 31 (1) (e)TUE). Omawiana decyzja ramowa nie zniwelowała jednak różnic w poziomie represji karnej przewidzianej za przestępstwa związane z kartami płatniczymi w państwach członkowskich⁴⁵. Rozpiętość zagrożeń karnych za niektóre rodzaje tych przestępstw jest duża, co widać wyraźnie, gdy porównamy ze sobą kary, jakie za fałszowanie kart płatniczych przewidują przepisy kodeksów karnych Austrii, Polski i Hiszpanii.

Do czasu nowelizacji austriackiego kodeksu karnego, związanej z implementacją decyzji ramowej, fałszowanie kart płatniczych było kwalifikowane na podstawie przepisów penalizujących fałszerstwo dokumentu (§ 223) oraz fałszerstwo komputerowe (§ 225a) – czyny zagrożone karą pozbawienia wolności do roku. Wraz z wprowadzeniem do kodeksu karnego Austrii przepisów szczególnych, odnoszących się do fałszerstwa bezgotówkowych środków płatniczych, nastąpiło zaostrzenie represji karnej za podrabianie lub przerabianie kart płatniczych. Obecnie (§ 241a) za popełnienie tego przestępstwa w typie podstawowym grozi kara pozbawienia wolności do lat 3. Zagrożenie karne wzrasta do 5 lat pozbawienia wolności w przypadku typu kwalifikowanego – ze względu na „zawodowy” charakter działania sprawcy lub popełnienie przestępstwa w grupie zorganizowanej. Natomiast w Polsce pięć lat pozbawienia wolności to najniższa kara, jaką bez nadzwyczajnego jej złagodzenia można wymierzyć za sfalszowanie karty

⁴⁵ W odróżnieniu od późniejszych decyzji ramowych, wydanych po roku 2002, Decyzja ramowa z 18 maja 2001 r. nie określa minimalnej granicy górnego zagrożenia ustawowego za przestępstwa, których dotyczy. Zob. na ten temat S. Peers, *The European Union and the substantive criminal law: reinforcing the wheel?*, „Netherlands Yearbook of International Law” 2002, vol. XXXIII, s. 68; E. Zielińska, op. cit., s. 702 i n.

płatniczej⁴⁶. Górna granica ustawowego zagrożenia, jaką przewiduje stosowany w takich przypadkach art. 310 § 1 k.k., wynosi 25 lat pozbawienia wolności.

Tak znacznego zróżnicowania wysokości zagrożeń karnych nie można tłumaczyć generalnie innym poziomem represyjności prawa karnego obu państw. Jest ono raczej wynikiem włączenia (drogą wykładni przepisów prawa karnego) kart płatniczych w zakres prawnokamej ochrony pieniędzy przed fałszowaniem. W państwach, w których fałszerstwo karty płatniczej stanowi odrębny typ przestępstwa, jest ono na ogół obwarowane łagodniejszymi sankcjami niż przestępstwo fałszowania pieniędzy⁴⁷.

W Hiszpanii, w której – tak jak w Polsce – podstawą odpowiedzialności karnej za fałszerstwo kart płatniczych jest przepis ustanowiony w celu penalizacji fałszerstwa pieniędzy (art. 386 w zw. z art. 387 hiszpańskiego k.k.), postuluje się zmianę tego stanu rzeczy ze względu na wysokie zagrożenie ustawowe tego czynu (kara pozbawienia wolności od lat 8 do 12), niewspółmiernie surowe do rangi dóbr prawnie chronionych w przypadku kart płatniczych⁴⁸. Wydaje się, że jest to postulat zasługujący na uwagę także w polskich warunkach. Wszak przedmiotem zamachu omawianej kategorii przestępstw nie jest, jak w przypadku fałszerstwa pieniędzy, bezpieczeństwo obrotu pieniężnego państwa i stabilność światowego rynku walutowego. Jest nim natomiast obrót gospodarczy i interesy finansowe podmiotów gospodarczych uczestniczących w obrocie bezgotówkowym (banki, centra rozliczeniowe i akceptanci kart). Podmioty te z reguły występują w roli pokrzywdzonych omawianymi przestępstwami. Ponoszą jednak z tego tytułu relatywnie niewielkie straty (rzędu 0,1% ogólnej wartości obrotów), które są wliczane w koszty prowadzonej działalności gospodarczej bądź refundowane przez ubezpieczycieli. Ranga dóbr prawnych i abstrakcyjnie ujmowana ocena stopnia szkodliwości społecznej zamachów na autentyczność tradycyjnych i plastikowych pieniędzy nie jest więc, mimo podobieństw funkcjonalnych i językowych, jednakowa. Okoliczność ta powinna znaleźć odbicie w zróżnicowanym sankcjonowaniu karnym obu typów zamachów, przede wszystkim zaś w odrębnej typizacji fałszerstwa karty płatniczej i to raczej w rozdziale przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu niż pieniężnemu.

IV. WNIOSKI

Analiza wpływu decyzji ramowej z 28 maja 2001 r. na ustawodawstwo karne państw członkowskich Unii Europejskiej pozwala przede wszystkim poczynić pewne spostrzeżenia mające charakter „generalizacji empirycznych”, które

⁴⁶ Na karę pięciu lat pozbawienia wolności i 150 stawek dziennych grzywny (w wysokości 50 zł) Sąd Okręgowy w P. skazał sprawcę przerobienia 11 kart płatniczych w sprawie, w której Sąd Najwyższy wydał następnie cytowane wyżej postanowienie z dnia 7 października 2003 r., uznające kartę płatniczą za „inny środek płatniczy” w rozumieniu art. 310 § 1 k.k.

⁴⁷ Na przykład: w Austrii za fałszowanie pieniędzy grozi kara pozbawienia wolności od roku do lat dziesięciu (§ 232 k.k.), w Niemczech – od roku do lat 15, natomiast za fałszowanie kart płatniczych przepis art. 152a k.k. przewiduje karę pozbawienia wolności od roku do lat 10.

⁴⁸ E.J. Sanchez Ulled, *Fraudes eon tarjetas de credito*, Programa GROTIUS II – Penal, Portimao (Portugal), 11–14 września 2003 r. (referat niepublikowany).

odnoszą się zarówno do przebiegu, jak i zakresu procesu harmonizacji. Biorąc pod uwagę oba aspekty tego zagadnienia, można stwierdzić, że zaangażowanie poszczególnych państw członkowskich w implementację decyzji ramowej i realizację związanych z tym obowiązków, w tym także sprawozdawczych, wykazuje istotne zróżnicowanie.

Jeżeli chodzi o terminowość wypełniania zobowiązań, to większość państw członkowskich nie dokonała transpozycji decyzji ramowej na czas. Ponadto, z uwagi na brak kilku raportów krajowych na ten temat, dokładnie nie wiadomo, ile państw nie implementowało decyzji ramowej w ogóle. Można jednak stwierdzić, że jednym z nich jest Polska⁴⁹.

Uzasadnione wydaje się również stwierdzenie, że decyzja ramowa miała ograniczony wpływ na harmonizację prawa karnego państw członkowskich. Wpływ ten był relatywnie największy w przypadku fałszerstwa kart płatniczych i stosunkowo najmniejszy, gdy chodzi o kradzież lub inne bezprawne przywłaszczenie karty płatniczej.

Utrzymujące się różnice w zakresie kryminalizacji analizowanych czynów nie są znaczne i poza typami kwalifikowanymi, jakie występują w kodeksach karnych niektórych państw⁵⁰, generalnie dotyczą rodzajów instrumentów płatniczych będących przedmiotem ochrony prawnokamej oraz rodzajów czynności wykonawczych konstytuujących odpowiedzialność kamą. Ustawodawstwo państw członkowskich jest natomiast w większym stopniu zróżnicowane pod względem surowości penalizacji nadużyć związanych z kartami płatniczymi. Dysproporcje w wysokości zagrożeń karnych dotyczą głównie fałszerstw kart płatniczych i są efektem konserwatywnej polityki kryminalnej polegającej na traktowaniu ich jak przestępstwa przeciwko obrotowi pieniężnemu. W mniejszym stopniu stanowią funkcję ogólnego poziomu represyjności systemów karnych „starych” i „nowych” członków Unii Europejskiej. Gdy jednak oba te czynniki „nałożą” się na siebie, rozpiętość sankcji karnych, w szczególności górnego zagrożenia ustawowego, bywa niekiedy drastyczna (3 lata pozbawienia wolności w Austrii i 25 lat w Polsce za fałszerstwo kart płatniczych).

Tmdno w tej sytuacji nie brać na serio obaw związanych z negatywnymi konsekwencjami braku harmonizacji sankcji karnych w krajach członkowskich UE. Przy tak dużej ich rozpiętości wizja tzw. *forum shopping*, czyli dokonywania przez sprawcę wyboru miejsca popełnienia przestępstwa na obszarze Unii pod kątem wysokości zagrożenia ustawowego przewidzianego przez prawo za dany czyn, nabiera cech prawdopodobieństwa. W tym kontekście stosowana od 2003 r. zasada określania w decyzjach ramowych minimalnych górnych progów zagrożeń karnych

⁴⁹ Tzw. „prezydencki” projekt nowelizacji kodeksu karnego z 2001 r., który przewidywał wzmocnienie ochrony bezgotówkowego obrotu pieniężnego, pozostał bez wpływu na bieg procesu legislacyjnego w Polsce. Zob. A. Adamski, *Nadużycia...*, op. cit., s. 457 i n.

⁵⁰ Na przykład ze względu na popełnienie przestępstwa polegającego na podrobieniu lub bezprawnym użyciu instrumentu płatniczego przez członka zorganizowanej grupy przestępczej (art. 193 ust. 3 łotewskiego k.k.).

wyduje się krokiem we właściwym kierunku⁵¹ Z drugiej strony, można przyznać rację tym autorom, którzy w rozważaniach na temat *forum (jurisdiction) shopping* za główny czynnik determinujący ewentualne funkcjonowanie tego mechanizmu uznają raczej sprawność policji niż surowość przewidzianych prawem kar⁵².

Biorąc natomiast pod uwagę całokształt okoliczności towarzyszących implementacji omawianej decyzji ramowej, trudno powstrzymać się od refleksji, że bez rzetelnej transpozycji decyzji ramowych do ustawodawstwa wewnętrznego harmonizacja prawa karnego państw członkowskich pozostanie raczej hasłem politycznym niż przejawem rzeczywistych tendencji integracyjnych w ramach Unii Europejskiej.

HARMONIZATION OF CRIMINAL LAW IN THE EUROPEAN UNION – OFFENCES RELATED WITH PAYMENT CARDS

The focus of this paper is on implementation of the Council Framework Decision of 28 May 2001 combating fraud and counterfeiting of non-cash means of payment (FD) by the member States (MS) and its harmonization effects. The main findings of the analysis based on the Commission evaluation reports, national criminal legislation and available literature are the following:

1. Some member States did not manage to transpose the FD on time. Due to missing reports from some MS it is not possible to state how many countries have not implemented the FD at all. However, it is clear that Poland has been one of them.
2. The FD had limited influence on the harmonization of MS' penal law.
3. The FD had the biggest influence on counterfeiting of payment cards, and in case of payment card theft or another unlawful card appropriation the influence was relatively insignificant.
4. Criminal legislation of MS is currently better harmonized than it was before 2001. Nevertheless, the differences in the legal systems of individual countries are still present both on the horizontal and vertical levels of penalisation.
5. The differences in the scope of criminalisation of acts under study concern:
6. Significant differences in the severity of criminal sanctions between MS concern mainly counterfeiting of payment cards, and are the result of conservative criminal policy which considers payment card as an equivalent of money.
7. Without solid transposition of framework decisions at the national level the harmonization of criminal law in the MS will remain a political slogan rather than a sign of actual tendencies for integration within the European Union.

⁵¹ Por. A. Adamski, *Kilka uwag na temat harmonizacji prawa karnego materialnego w Unii Europejskiej*, w: J. Giezek (red.), *Przestępstwo – kara – polityka kryminalna. Problemy tworzenia...*, op. cit., s. 32 i n.

⁵² Zob. K. Nuotio, *Harmonization of criminal sanctions in the European Union – criminal law science fiction*, w: J. Husabo, A. Strandbakken (red.), *Harmonization of Criminal Law in Europe*, Intersentia 2005, s. 91–94.